

Письменник Джеймс Олдрідж вирізняється широтою і яскравістю свого творчого доробку. У цій добірці коротких оповідань автор з незмінною майстерністю переносить читача до Фінляндії, до глухих лісів Австралії та до Єгипту.

Містер Олдрідж змальовує гострі, пам'ятні сцени з життя Фінляндії періоду Радянсько-фінської війни, нині майже забутої. Зі щирим співчуттям митця він уболіває за долю фінів, що водночас поєднується з жалощами до молодого російського солдата, під час різдвяних свят жорстоко залишеного помирати у фінській лікарні.

Оповідання автора про Австралію — це історії про дитинство, в яких приголомшлива самотність та своєрідне мислення маленького хлопчика передаються однаково проникливо й майстерно. Мабуть, тут можна провести певні паралелі з життям Гекльберрі Фінна, однак у цих оповіданнях простежується децю більше за веселоці, адже хлопчик намагається розгадати складнощі власного життя, осмислити все, що з ним відбувається.

Хоча в творах містера Олдріджа значне місце посідає дія, в усіх його оповіданнях помічено, як певні події впливають на окрему особистість — хлопчика або чоловіка. Автор застосовує власні знання про авіаперельоти, зокрема правдиво відтворює відчуття напруження та хвилювання їх учасників. Водночас йому вдається зобразити доволі привабливу й незвичну картину життя Єгипту в перехідний період — перебування при владі Гамалія Абдель Насера та боротьби за незалежність.

ПРОБАЧ НАМ ПРОВІНИ НАШІ

Напередодні Різдва старша сестра Ів запитала у нас, чи не бажаємо відвідати лікарню. Там перебували всі поранені з фронту Івало, поки їх не відправляли назад. Ніхто не заперечував, проте всі ми вважали неабиякою прикрістю далекий перехід через річку в такий холод лише для того, аби на Різдво побувати в лікарні. Ми ж бо жили на Полярному колі.

— Що вони збираються там влаштувати? — запитав я в однієї з медсестер.

— Там буде служба, — суворо відказала вона.

Я знав, що вона не живе в лікарняній будівлі, й збирався відвідати той захід лише з надією, що згодом сестричка запропонує іти додому разом, адже це було мені по дорозі.

— Чи довго це триватиме? Мені треба відіслати кілька депеш, — сказав я. То був найпростіший і найшвидший спосіб чогось здихатися.

— Ні, лише півгодини.

Дівчину звали Ілта Пеканнен. Її батько був фіном, а мати шведкою. Щодня вона приходила до готелю «Пох'янхові», на пункт, де перев'язували поранених.

На контрольному поверсі, у великій чорно-білій залі, де колись був танцювальний майданчик, вста-

новили шафи з медичними інструментами й відра для сміття та використаних бинтів. Ілта була тут щоранку, коли я працював на балконі, на поверх вище. Зрідка вона посміхалася мені, я відповідав по-смішкою. Іноді, коли Ілта перев'язувала військових із кульовими пораненнями, значно поширеними під час радянсько-фінської війни, адже багато боїв велися між невеликими військовими формуваннями, — вона піднімала голову, вказувала на рану, посміхалася, а потім перевертала солдата на інший бік і показувала мені, де куля вийшла. Солдат зазвичай мав засоромлений, але гордий вигляд, і вона теж пишалася своїми солдатами; я також почувався гордим, адже Ілта була, безумовно, найвродливішою з-поміж фінських медсестер, які щодня приходили до готелю.

Я познайомився з нею лише тоді, коли відбувся повітряний наліт. Важко поранених розмістили в підвалі, тому що було надто холодно, аби їх перевозити. Інших відіслали до сховища, вкритого високою скрижанілою кучугурою. Медсестри мусили залишатися в готелі, щоб доглядати тих, хто не міг рухатися.

На той час відбулося чимало рейдів, які не зачепили нашої будівлі, тому я ніколи не виходив надвір. Було дуже холодно. Гадаю, росіяни знали, що там шпиталь. Того разу я залишався всередині та намагався згаяти час грою одним пальцем на великому роялі, який стояв на балконі. Я забув про все, крім дивовижних нот, для яких одного пальця було недостатньо. Колись давно мені довелося вивчити цілу книгу з нотами мазурок.

— Це зовсім не Сібеліус, — висловилося щодо мого музикування Ілта, патріотична фінка.

— Звідки у вас така впевненість? — піддражнював я. — Навіть Сібеліус писав вправи для гри одним пальцем.

Ілта поставилася до цього вкрай поблажливо.

— Не зважайте, — сказала вона. — Ця музика звучить непогано, гадаю, тому, що вона така тиха й легка.

— Дуже беззмістовна музика, ви хотіли сказати? Грати й далі?

— Так, будь ласка, — відповіла вона. — Я не люблю, коли всі залишають будівлю під час повітряних нальотів і тут стає надто тихо.

По тому вона в таких випадках завжди просила мене залишатися й виконувати ці вправи для одного пальця, та я постійно відмовлявся й натомість почав перемовлятися з нею через порожню танцювальну залу. Здавалося, наші голоси наповнювали її мов незбагненні давні фінські гавоти*.

— То ви прийдете до шпиталю? — нині запитала вона мене.

— Звичайно.

Я підвівся, аби надягнути пальто, адже надворі були тридцять градусів нижче нуля, переходити річку — ще холодніше. Ілта чекала на мене біля дверей у фойє готелю; ми відчинили подвійні ступки, потім ще одні двері та вийшли у білу морозяну арктичну ніч, яку важко не любити, бо вона просто чарівна.

* Гавот — танець середнього темпу, популярний у XVIII ст., і музика до цього танцю. — Тут і далі — прим. пер.

— Сьогодні ввечері дуже холодно, — сказала Ілта.

Англійською вона говорила повільно, проте доволі добре, бо кожне слово вимовляла так, ніби мала на увазі саме його. Проте, як і більшість молодих фінів під час тієї війни, вона свідомо заховала своє почуття гумору якнайдалі.

— Сьогодні холодніше, ніж зазвичай, — вона це вимовила з тремтінням.

— Тут, на Полярному колі, холодно завжди, — зауважив я.

— Влітку не так холодно, — не здалася вона й узяла мене під руку.

— Влітку холодно також, — я дразнив її й далі.

— Ви не бували тут улітку.

— Та я все одно знаю.

— Як ви можете це знати?

— Усі так кажуть...

— Це неправда. Влітку тут доволі гаряче й повно москітів. Люди навіть із Англії приїжджають сюди ловити форель.

Я засміявся.

— Коли мене поранять, тобто якщо мені трапиться дістати поранення, я спеціально проситиму вас розповісти, як вони ловлять форель. Гаразд? Чи прийшли б ви доглядати мене, якби я одного дня постраждав від російського патруля? Саме ви?

— Я б не змогла, — відповіла Ілта. — Мушу залишатися на чергуванні, як і всі інші медсестри.

— Ми зі старшою медсестрою дуже добрі друзі. Гадаю, міг би її переконати, — запропонував я. — Тоді б ви погодилися?

— Можливо, вам і справді вдасться переконати старшу сестру, — підтвердила Ілта. — Вона каже, що ви надто молодий, аби тут перебувати.

— Так само, як і ви, — сказав я. — Вам аж ніяк не більше вісімнадцяти.

— Однак я живу тут, навіть коли немає війни.

— Це не робить вас достатньо дорослою, щоби перебувати тут.

— Мені вісімнадцять з половиною, — заперечила вона.

Ілта замовкла, мабуть, аби переконатися, що я зрозумів, яка вона доросла. Я запевнив, що мені двадцять один з половиною. Мені ж минув лише двадцять один. Далі ми пройшли замерзлою річкою в цій світлій темряві, піднялися на інший берег, до скрижанілого шляху.

Після того, як перетнули річку, ми формально опинилися за лінією фронту, хоча й залишалися на території, де велися бойові дії. Справжня лікарня розташовувалася біля мосту, й ми глибоким снігом побрели до її воріт.

— Яку релігію ви сповідуєте? — несподівано запитала Ілта, перш ніж ми пройшли в зовнішні двері.

— Не знаю. Не думаю, що це має якесь значення.

— Ви знаєте, що це має значення.

— Але чому?

— Це лютеранська служба, — пояснила вона. — Можливо, це суперечить вашій релігії.

— Навіть коли й так, я цим не переймаюся. Чому це має мене хвилювати? Невдовзі Різдво.

— Я дуже рада, — сказала Ілта ніби з полегшенням.

Ми зійшли східцями до будівлі, де стояв такий насичений лікарняний запах, що, здавалося, можна було зішкрябати його зі стін. Узимку вікна тут ніколи не відчинялися, принаймні місяців зо три. Коли Ілта зняла пальто, я відчув доволі сильний запах парфумів. Трохи дивно, проте злиття цих двох запахів не здавалося огидним. Коли проминули головний вхід на перший поверх, перед нами відкрилася різдвяна сцена, що тяглася вздовж усіх палат. Перш за все нам впала в око низка маленьких вогників різдвяних свічок, які прикрашали ялинку.

Двері палат по всій довжині коридору були відчинені. Службу організували посеред сцени, тому її можна було почути з усіх палат крізь прочинені двері. Під ялинкою стояв лютеранський священник, в усьому чорному. Він був відомий своїм зацікавленням рухом Лапуа*, та нині мав цілком доброзичливий вигляд і розмовляв зі старшою медсестрою.

Ілта залишила мене та приєдналася до інших медсестер, але потім передумала, підійшла до однієї з черниць, заговорила з нею та вказала на мене. Черниця кивнула. Тоді Ілта повернулася до мене й повідомила, що їй дозволили стояти поряд зі мною, адже я можу розуміти службу.

— Це дуже люб'язно з вашого боку, — прошепотів я, — однак не варто було хвилюватися.

— Тс-с! Він розпочав службу, — відповіла Ілта.

* Ультраправий націоналістичний рух у Фінляндії, що існував у 1929–1932 рр., а навесні 1932 р. заборонений через спробу державного перевороту.

Я глянув на священника, який став під свічками та здійняв руки, й на мить замислився, чи постарію і я колись. Повисла глибока мовчанка, що в такому світлі й серед цих запахів здавалося нездоланною і безживною.

— За кілька хвилин розпочнеться служба, — сказав священник.

Потім усі знову загомоніли.

— У цій кімнаті лежать троє російських полонених, — Ілта вказала на відчинені двері навпроти.

Я придивився і побачив три ліжка. Чоловік на середньому прихилився до спинки, вся голова у бинтах. Трохи далі — вочевидь непритомний із жовтим обличчям; я зрозумів, що він помирає. Найближче до мене лежав дуже молодий хлопець; очі в нього блищали, але я не відразу помітив, як пильно він дивився на мене, поки я розглядав інших росіян. Я посміхнувся йому, й несподівано він посміхнувся у відповідь, ніби здивовано.

— Ми перевели їх сюди, аби їм було ліпше чути, — сказала Ілта з дивним притиском; на росіян вона не дивилася.

— Це логічно, — погодився я. — Та чи зрозуміють вони слова молитов?

— Не знаю. То була ідея міністра Тойволи.

— Чия?

— Міністра.

— О, так, міністра.

Ілта знову сказала «тс-с», а містер Тойвола знову здійняв руки й заговорив:

— Тож почнімо. Спочатку заспіваємо гімн.